

*Бутенко Анна Миколаївна,
Брешко Валерія Вікторівна,*

ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПОТОКІВ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Кожна держава стикається з явищем міграції і так чи інакше виникає проблема як саме врегулювати цей процес. Тому для вирішення цього питання держави часом об'єднуються, щоб створити сприятливі умови для цього процесу, а також узгодити методи та інструменти якими вони впливатимуть на міграційні потоки. Крім цього, кожна держава, як окремий суб'єкт міжнародного права, звичайно врегульовує міграцію на своїй території відносно свого законодавства.

***Ключові слова:** міграція, регулювання, міграційна політика, імміграція, міжнародна організація.*

З посиленням глобалізації все більшого поширення набуває інтернаціоналізація виробництва та поглиблення міжнародного поділу праці. Міжнародний поділ праці передбачає стійку концентрацію виробництва певної продукції в окремих країнах, передбачає наявність у різних країнах трудових ресурсів різного об'єму і кваліфікаційного складу [6]. Всі ці процеси супроводжуються інтернаціоналізацією робочої сили, яка сприяє посиленню міграції. Люди переміщуються з одних країн в інші в пошуках роботи, освіти, кращого життя та з багатьох інших причин. Але ці процеси не можуть відбуватися хаотично і потребують певного механізму регулювання. Питання регулювання міжнародної міграції займає важливе місце в наукових та практичних дослідженнях науковців. Проблемам регулювання міжнародних міграційних процесів в умовах глобалізації присвячені роботи А. Барвпнською, П. Валленстайна, Т. Клінченко, Ю. Макогона, Ф. Моллера, М. Оберга, І. Ольшевської, О. Потьомкіної, О. Притикіної, І. Романова, Г. Сапего, Н. Сорокіної, В. Федотова, Т. Цуркан, О. Чернеги, К. Шереметьєвої та ін.

В ході дослідження проблеми безробіття серед молоді мною були використані теоретичний аналіз та синтез документів та інших джерел інформації, порівняльний метод, історичний метод, соціально-якісні методи дослідження.

Ціль роботи - проаналізувати існуючі інструменти регулювання міграційних процесів на міжнародному рівні.

Результати дослідження. Міжнародні міграційні процеси потребують регулювання з боку держав, що беруть участь в обміні трудовими ресурсами. Контролю і регулюванню підлягають соціальний, віковий, та професійний склад мігрантів, рівень в'їзду та виїзду іноземних трудящих. Функції міждержавного та внутрішньодержавного розподілу робочої сили, регулювання обсягу та структури міграційних потоків дедалі більшою мірою виконують міністерства праці, внутрішніх та закордонних справ, а також спеціально створені державні та міждержавні органи. Згідно з прийнятою в міжнародних відносинах практикою країни, які обмінюються робочою силою, визнають пріоритет норм міжнародного права над національним законодавством [3, с. 52].

Важливим елементом імміграційної політики західних держав є встановлення юридичного статусу мігрантів, що визначає їхні соціально-економічні, трудові та інші права, закріплені як у міжнародних угодах, так і в національних законодавствах. Цей статус позбавляє іноземних робітників політичних прав, обмежує в більшості випадків їх участь у профспілковій діяльності, регламентує строки перебування мігранта в країні зайнятості.

Засоби й методи реалізації міграційної політики західних країн змінюються залежно від конкретної ситуації на ринку праці.

Так, в умовах дефіциту трудових ресурсів у західноєвропейських країнах уряди цих держав уживали заходів до заохочення імміграції, в тому числі й нелегальної. Коли ж інтереси монополій почали вимагати зниження рівня імміграції, держава поставила перешкоди новому припливові іноземної робочої сили.

До регулювання міжнародних міграційних процесів відносять:

1. Адміністративно-правове регулювання, яке передбачає:
 - а) встановлення правових норм;
 - б) встановлення міграційних квот;
 - в) встановлення рамок можливостей мігрування (кримінальні норми).
2. Економічне регулювання міжнародних міграційних процесів, яке полягає у:
 - а) встановленні митних внесків чи бар'єрів;
 - б) встановленні відповідних візових ставок;
 - в) регулювання зарплати мігрантів;
 - г) запровадження різного роду штрафних ставок.

На даний момент у світі існує ряд організацій які, спеціалізуються на проблемах міжнародного працевлаштування, серед яких Міжнародна організація праці і Міжнародна організація з міграції.

Міжнародна організація праці (МОП) (англ. International Labour Organization) - спеціалізована установа Ліги Націй, а після Другої світової війни - Організації Об'єднаних націй (ООН), що була заснована у 1919 році урядами різних країн для підтримки міжнародного співробітництва у справі забезпечення миру в усьому світі й зменшення соціальної несправедливості за рахунок поліпшення умов праці. У 20 столітті першочерговими завданнями діяльності МОП є підтримка демократії і соціального діалогу, боротьба з бідністю і безробіттям, заборона дитячої праці [10. с. 56].

В роботі МОП беруть участь представники роботодавців, організацій робітників та представники урядових структур. У 1946 році МОП стала першою спеціалізованою установою ООН. Сьогодні членами МОП є 185 країни [7].

МОП приймає різні конвенції і розробляє рекомендації, а також встановлює міжнародні стандарти у сфері праці, зайнятості, професійної підготовки, умов праці, соціального забезпечення, безпеки праці й здоров'я.

Безпосередньовпливають на розв'язання цих проблем широкомасштабні програми досліджень, які здійснює МОП, а також міжнародне технічне співробітництво. Сьогодні першочерговими завданнями діяльності Міжнародної організації праці є підтримка демократії і соціального діалогу, боротьба з бідністю і безробіттям, заборона дитячої праці.

МОП активно працює в Україні з початку 90-х років. МОП вже здійснила проекти пов'язані з аналізом стану соціальної політики (спільно з ПРООН і Світовим банком), кризового стану ринку праці в Україні (1995 рік), розвитком соціального партнерства. Протягом усього часу МОП надавала і продовжує надавати допомогу Урядові в експертній оцінці законопроектів, ознайомленні урядовців, представників профспілок і роботодавців з міжнародними стандартами статистики праці та її національною систематизацією.

Нині МОП спільно з ПРООН та іншими агенціями здійснює в Україні важливі проекти, які пов'язані з розробкою моделі соціального бюджету, ринком праці та професійним навчанням безробітних, розвитком малого та середнього підприємництва, соціального діалогу, трудового законодавства, тендерної рівності у сфері праці, профілактикою ВІЛ-СНІДу на робочих місцях.

Міжнародна організація з міграції (International Organization for Migration) - неурядова міжнародна організація, створена й діюча для розв'язання численних міграційних проблем у сучасному світі: є провідною міжурядовою організацією у міграційній галузі та тісно співпрацює із урядовими, міжурядовими та громадськими установами та організаціями

Міжнародна організація з міграції (МОМ) була заснована у 1951 році. Головною підставою для її створення послужила необхідність врегулювання великих потоків мігрантів у Європі внаслідок Другої світової війни [9, с. 4].

МОМ працює у формі представництва у країнах світу-членах організації, штаб-квартира міститься у місті Женеві (Швейцарія).

Головні цілі й напрямки діяльності МОМ:

- управління міграцією в інтересах усіх втягнутих сторін;
- тісна співпраця з урядами країн, представлення та захист інтересів людей, що обрали для себе міграцію як єдиний можливий засіб вирішення своїх проблем;
- попередження і боротьба з негативними міграційними явищами торгівля людьми, рабство (в тому числі сексуальне) трудових мігрантів.

МОМ сприяє гуманній та упорядкованій міграції на благо всіх через надання підтримки та послуг урядам та мігрантам. Нині, вона нараховує 155 держав-членів, інші 11 є країнами спостерігачами, а її представництва присутні у більш ніж 100 країнах.

МОМ підтримує забезпечення врегульованого та гуманного міграційного менеджменту, міжнародне партнерство у вирішенні міграційних питань, пошук практичних рішень міграційних проблем, а також надає гуманітарну підтримку мігрантам, які її потребують, включаючи біженців та осіб, які були змушені залишити свої будинки або місця звичайного проживання.

Конституція МОМ визнає зв'язок між міграційним та економічним, соціальним та культурним розвитком, а також право на свободу переміщення.

МОМ працює у чотирьох широких галузях міграційного менеджменту, серед яких:

- Міграція та розвиток;
- Сприяння врегульованій міграції;
- Упорядкування міграції;
- Примусова міграція.

МОМ переважно охоплює такі аспекти як: міграція та розвиток, сприяння міграції, регулювання міграції та вирішення вимушеної міграції. Загальні заходи включають сприяння міжнародному міграційному праву, захист прав мігрантів, здоров'я міграції та тендерний аспект міграції. Відтак, МОМ діє задля забезпечення у світі упорядкованого переміщення біженців та інших осіб, які потребують допомоги у сфері міжнародної міграції.

В Україні також діє дана організація. Офіційне представництво Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні розташоване в

столиці - місті Києві [8]. Воно почало свою роботу 1996 року, коли Україна отримала статус країни-спостерігача МОМ. З 1998 року розпочала свою роботу Програма протидії торгівлі людьми МОМ в Україні. А у 2001 році Україна звернулася із запитом про надання їй статусу країни-члена МОМ, і 2002 року Верховна Рада ратифікувала угоду про членство України у цій організації. Від січня 2010 року Представництво МОМ в Україні очолює німецький правник Манфред Профазі.

Різноманітні аспекти трудової міграції та статусу іноземних працівників регулюються двосторонніми та багатосторонніми угодами, відповідними національними законодавчими актами та урядовими постановами.

Регулювання міграційних процесів в рамках ЄС відбувається на основі ряду конвенцій. Зокрема, параграф 52 Римського договору 1957 р., який вступив в силу в 1968 р. і надає працівникам усіх країн-членів ЄС право пошуку роботи в країнах-учасниках; Шенгенська угода 1985 р., яка набрала чинності в 1993 р. і встановлює єдині візові правила в'їзду в країни-учасниці Угоди, а також Дублінська конвенція 1990 р., що встановлює правила надання притулку. Цей список можна поповнити і Севільською декларацією 2002 року, яка спрямована на обмеження потоку нелегальних мігрантів. У 2008 році Європейська комісія оприлюднила Комюніке під назвою «Спільна імміграційна політика для Європи: принципи, заходи та інструменти», а також Європейський пакт з імміграції та інші.

На національному рівні також діють окремі закони. Їх можна розглянути на прикладі таких країн:

- У Бельгії правову ОСНОВУ регулювання міграції складають: Закон про в'їзд на територію, проживання, право на поселення та видворення іноземців; Королівський декрет, що встановлює процедури, які виконуються постійною комісією з розгляду апеляцій біженців.
- Законодавство Німеччини у галузі міграції складається з: статті Конституції; Закону про місце проживання; Закону про свободу пересування; Закону про переміщених осіб; виконавчих наказів (так звані «законодавчі інструкції»), наприклад, стосовно доступу мігрантів на німецький ринок праці.
- Нормативно-законодавчу базу Греції становлять Закон «Про в'їзд-виїзд, перебування, працевлаштування, депортацію іноземних біженців» і Декрет Президента «Про процедуру перевірки клопотань іноземців, про визнання їх біженцями, анулювання, визнання і співпрацю з УВКБ».
- Міграційна політика Іспанії базується на Органічному законі про права і привілеї іноземців та їх соціальну інтеграцію. Органічному законі про притулок, Королівському декреті. У цій країні виконання даних актів покладене на Об'єднане У правління з питань притулку і біженців

- Законодавство Франції включає Указ, що стосується умов в'їзду і перебування іноземців, Закон про Французьке управління із захисту біженців та осіб без громадянства (ФУЗБ). Останньою великою реформою імміграційного законодавства було прийняття у 2004 р. кодексу про виїзд та проживання іноземців. З 2013 року Франція планує ще раз переглянути та оптимізувати даний розділ законодавства, але конкретних змін поки не відбулось [4].

Існують також органи, які займаються реалізацією функцій держави у сфері міграційної політики, контролем за нелегальною міграцією в країнах-членів ЄС (див. рис. 1.1).

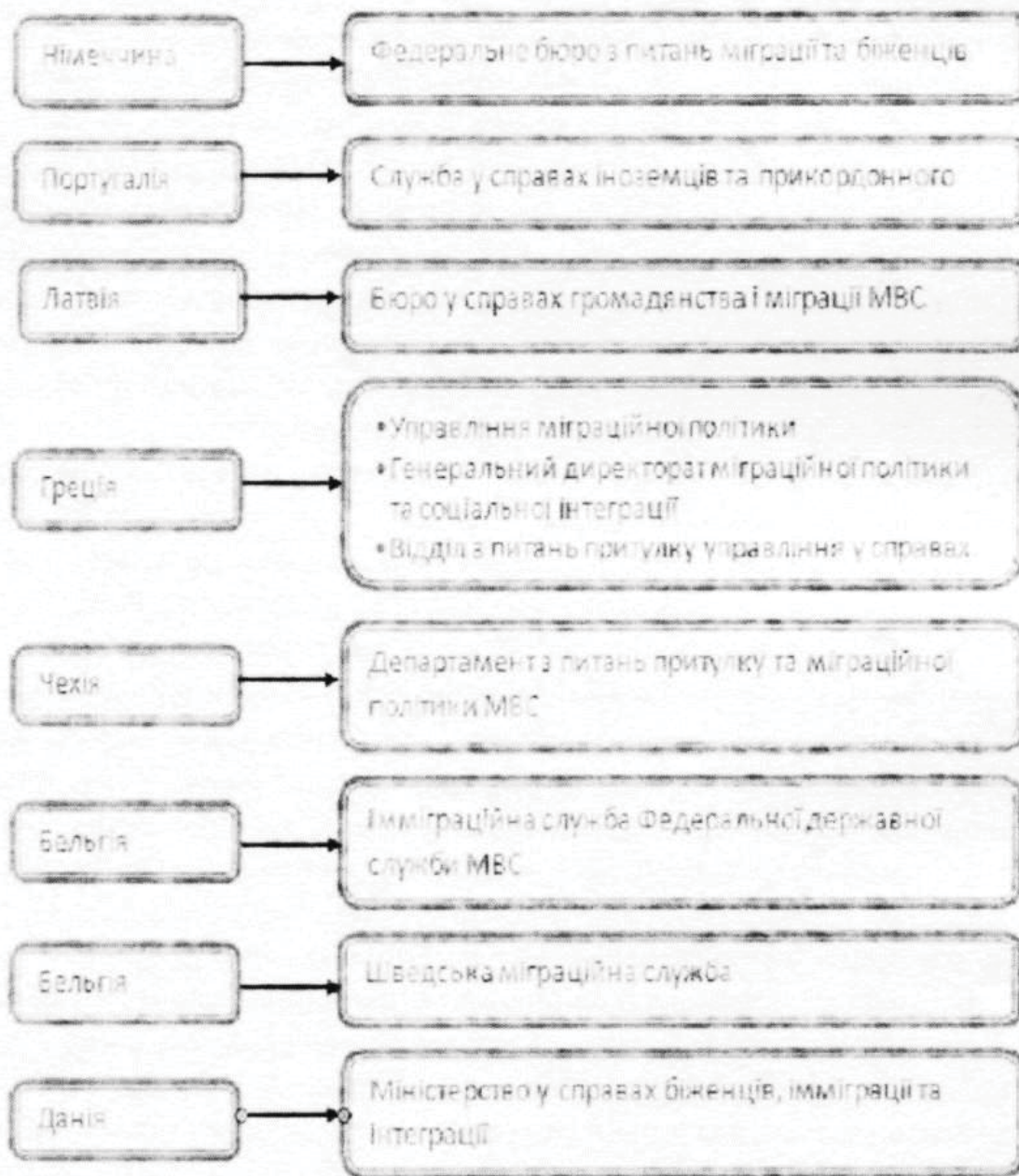

Рис. 1.1. Основні державні органи країн світу, що функціонують у сфері міграційної політики, [5].

Як ми бачимо у Німеччині працює Федеральне бюро з питань міграції та біженців (БАМФ). Це центральний орган з міграції, який відповідає за інтеграцію іммігрантів і керує національною програмою інтеграції. БАМФ проводить наукові дослідження з питань міграції та інтеграції для отримання аналітичних висновків про контроль над імміграцією, надає рекомендацій Федеральному уряду з питань імміграційної політики.

У Португалії існує Служба у справах іноземців та прикордонного контролю (Serviço de Estrangeiros e Fronteiras - SEF) - центральний орган виконавчої влади у структурі МВС, який займається імміграційними питаннями. Служба відповідає за питання в'їзду, перебування, виїзду та висилки іноземців, а також за технічну допомогу у сфері політики імміграції та притулку.

У Латвії за реалізацію державної міграційної політики, ведення Реєстру населення, видачу документів, що засвідчують особу, та проїзних документів відповідає Бюро у справах громадянства і міграції МВС.

Державні органи з питань м і грації у Греції працюють у двох напрямках: Управління міграційної політики і Генеральний директорат міграційної політики та соціальної інтеграції займаються питаннями легальної міграції, а Відділ з питань притулку управління у справах іноземців Головного поліцейського управління розглядає аспекти, що стосуються нелегальної міграції, політики притулку і відповідної статистики

Імміграційна служба Федеральної державної служби Міністерства внутрішніх справ, відповідає за питання міграції у Бельгії, в тому числі також за належне дотримання Закону про імміграцію, який регулює доступ на територію країни, проживання, облаштування та висилку іноземців.

Департамент з питань притулку та міграційної політики МВС Чехії координує питання, що стосуються імміграції та притулку як на законодавчому, так і на імплементаційного рівні, а також частково відповідає за загальну інтеграцію іноземних громадян.

Аналіз імміграційного досвіду країн Європейського Союзу приводить до переконаності: в історичній незворотності процесів міжнародної імміграції: у необхідності державних і громадських зусиль щодо інтеграції іммігрантів до європейського соціуму на засадах багатокультурності (рівноправності): міжнародну імміграцію необхідно регулювати [2, с. 34].

Від квітня 2011 року в Україні створено та функціонує єдиний орган влади, який є відповідальним за міграційну політику держави, і це його основна функція - державна міграційна служба України. Завдання Державної міграційної служби України [1]:

1. Надання послуг у сферах громадянства, реєстрації місця проживання та документування фізичних осіб, а саме оформлення та ви-

дача внутрішніх та закордонних паспортів, тимчасового посвідчення громадянина України, свідоцтва про належність до громадянства України, виконання законодавства про громадянство, реєстрація місця проживання фізичних осіб, а також притягнення до адміністративної відповідальності і порушення законодавства у цій сфері.

2. Робота з іноземцями та особами без громадянства, а саме оформлення та видача посвідок на постійне та тимчасове проживання, запрошень для отримання української візи і посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон, а також продовження/скорочення строку перебування, надання дозволу на імміграцію в Україну, реалізація угод про реадмісію. прийняття рішень про видворення, заборона в'їзду, притягнення до адміністративної відповідальності.

3. Робота з іноземцями та особами без громадянства, що звернулись за захистом в Україні, а саме розгляд заяв щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також інтеграція в Українське суспільство осіб, яких визнано біженцями, або особами, які потребують додаткового захисту

4. Інформування Центральних органів виконавчої влади, зокрема інформування органів ведення реєстру виборців, та інформування органів Державної податкової служби;

5. Державний контроль дотримання законодавства у сфері міграції фізичними і юридичними особами шляхом здійснення заходів щодо запобігання та протидії нелегальній міграції та забезпечення функціонування Державної інформаційної системи реєстраційного обліку фізичних осіб та їх документування.

Представництво МОМ в Україні з І лютого 2013 р. розпочало реалізацію проекту «Посилення управління міграційними процесами та співпраці з питань реадмісії в Східній Європі (MIGRECO)», спрямованого на покращення управління міграційними процесами та підтримку співпраці в питаннях реадмісії між державами-учасницями проекту - Україною, Молдовою та Білоруссю - у відповідності зі стандартами ЄС [8].

За активної участі ДМС України в рамках Проекту технічного співробітництва «Ефективне управління трудовою міграцією та її кваліфікаційними аспектами в Україні», експертами Міжнародної організації з міграції (МОМ) та Міжнародної організації праці (МОП) підготовлено Міграційний профіль України. Документ містить ґрунтовний аналіз ситуації та міграційних процесів, що відбуваються в Україні та поза її межами, зроблений на основі статистичних даних офіційних органів та міжнародних організацій за останні 20 років. Як очікується, постійне оновлення документу допоможе більш ефективно проводити державну політику України у сфері міграції.

Міграційною службою проведено масштабну роботу у напрямку виконання Плану дій з лібералізації ЄС візового режиму для України, позитивні кроки відзначено експертами ЄС під час роботи Оціночної місії першої фази (законодавчої) з виконання Україною зазначеного Плану у вересні.

Висновки. Отже, міграція робочої сили - переселення працездатного населення з одних держав в інші терміном більш ніж на рік, викликане причинами економічного і іншого характеру. Проблема міжнародної трудової міграції в даний час існує в двох аспектах: по-перше, міграція робочої сили з країн, що розвиваються в розвинені: по-друге, міграція між розвиненими країнами. Щоб певним чином упорядкувати та контролювати міграцію країни створюють національні органи, а також міжнародні організації, робота яких в першу чергу пов'язана з регулюванням міграційних потоків, як на рівні окремих країн, так і міжнародного співтовариства.

Список використаних джерел:

1. *Всеукраїнська інформаційно-аналітична щомісячна газета «Міграція» [електронний ресурс] Режим доступу: <http://migraciya.com.ua>;*
2. *Клінченко Т. Тест на європейськість / Дзеркало тижня. -28 лютого 2002 року. -№ 4(3"9).*
3. *Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г., Макогон Ю.В. та ін. Між народна економіка Навчальний посібник. — Вид. 2-ге, перероб та доп. - Київ: Центр навчальної літератури, 2004. — 672 с.*
4. *Німеччина і Франція мають намір обмежити права мігрантів з "нових " країн ЄС [електронний ресурс/ Інтернет-порталі «Фінанси.юа». - Режим доступу: http://news.finance.ua/ua/~1/2013/11/28_313X25*
5. *Офіційний портал Національної бібліотеки України/ [електронний ресурс] - Режим доступу: <http://estetwamente.ru/>*
6. *Офіційний сайт Державної міграційної служби України [електронний ресурс] -Режим доступу: <http://i.dmsu.gov.ua>*
7. *Офіційний сайт Міжнародної організації праці/ [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/who-we-are/lang-en/index.htm>*
8. *Представництво МОМ в Україні' [електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.iom.org.ua/>*
9. *Притикіна О.Л. Міграція на ринку робочої сили в США в умовах глобальної економічної кризи. — Економічний простір. -№24. -2009. -с. 4.*
10. *Семенов Г. А. Міжнародні економічні відносини: аналіз стану, реалії і проблеми Навчальний посібник. -А": Центр навчальної літератури. 2006. -231 с.*

Anna Buenko, Valerya Breshko **INSTRUMENTS TO REGULATE
MIGRATION FLOWS AT THE INTERNATIONAL LEVEL**

Every single state faces the fact of migration and the question of its control appears anyway To answer this question sometimes they unite to create the favorable conditions for this process and to agree on the methods and tools which affect migration flows. Besides each state, as a separate subject of the international law. Regulates migration on its territory in accordance with its legislation.

Key words: *migration, regulation, migration policy, immigration, international organization*